

Mátyás király aranyszőrű báránya

Elment a burkus király Mátyás királyhoz. Mint pajtások köszöntötték egymást. Mondja a burkus király, hogy:

- Úgy hallottam, hogy egy aranyszőrű báránya van.

- Igaz - azt mondja -, nekem van a juhaim közt egy aranyszőrű bárányom, és oan csobánom van, hogy sosem hazudott.

A burkus király azt mondta:

- Én megmutatom, hogy hazud.

- De - azt mondja Mátyás király - a nem hazud, oan nincs!

- De én megmutatom, hogy hazud, mert én megcsalom, hogy muszáj, hogy hazudjon.

Azt mondja Mátyás király, hogy:

- Én es fogadok akármibe, hogy nem hazud. Fele országot odaadom.

Azt mondja a burkus király:

- Én es odaadom fele országot, ha nem hazud.

Jó, mán kezét fognak, avval jóccokát mond a burkus király, és elmenen onnat más szállására. Ott felöltözött a burkus király ilyen parasztgúnyába, és elment ki a tanyára. Köszönti a csobánt. Fogadja a csobán.

- Isten hozta, király uram!

- Honnét üsmeresz te engemet, hogy én király vagyok?

Azt mondja a csobán:

- Üsmerem én a szován, hogy maga király.

Azt mondja a burkus király:

- Adok én neked sok pénzt és hat lovat és hintót, add nekem az aranyszőrű bárányt!

- Jaj - azt mondja -, a világért se adnám, mert felakasztana Mátyás király.

Sok pénzt ígért neki, nem, egyként se egyezett belé.

Hazamegyen nagy búsán a szállására, és ott búsul, és ott volt a leánya es. Azt mondja:

- Ne búsuljon, mert elmenyek én egy csomó színarannyal és megcsalom én.

Vitt egy ládácska színaranyat és egy üveg bort jó mézesen, hogy a csobánt megcsalja. De azt mondja a csobán, hogy neki nem szűkös a pénz, Mátyás király felakasztatja, ha kérdi, hogy hova lett az aranyszőrű bárány. Addig mondott a leány, addig incselkedett, hogy megitták a bort, de a leálynak kellett előbb innia belőlle, hogy lássa, nem tett-é valami étetőt beléje. Oan kedve

kerekedett aztán a csobánnak, hogy azt mondja: odaadja, ha hagyja, hogy véle háljon, de pénz nem néki nem kell, mert pénz néki elég van.

Sokat nem szokotálódott a leány, hagyta, hogy véle háljon. No, azután azt mondja a leány a csobánnak, hogy:

- Nyúzd meg a bárányt, és a húst edd meg, mert nekem a húsa nem kell, csak a bőre.

Hazavitte nagy örömmel az apjának az aranyszőrű báránynak a bőrét. No, örvendezett az apja es, hogy a leánya meg tudta csalni a csobánt.

De reggel lett, és búsult a csobán, hogy mit mondjon ő most Mátyás királynak, hogy az aranyszőrű bárány elveszett. Jött haza a csobán, hogy a királynak mondja meg, ha mit tud hazudni. Útközben bészúrta a botját egy féreglikba, és a kalapját reatette. Elhátrált tőlle, még nekiment, köszöntötte király uramnak. Mondta a király:

- Mi újság a tanyán? - Mán a kalapja.

Mondja újra a csobán:

- Ott bizon nincs más, az aranyszőrű bárány elveszett, a farkas megette.

Mikor azt kimondta, megéjedett.

- Hazudsz, mert akkor a többit es megette volna!

Avval kivette a botját, és hazament esmég a király felé. Esmég talált egy féreglikat, és esmég beletette a pálcáját, rea a kalapját, és köszöntötte király uramnak:

- Mi hír van a tanyán?

- Nincs egyéb, csak az aranyszőrű bárány bédöglött a kútba.

- Hazudsz - azt mondja a király -, mert a többi es bédöglött volna!

Esmént kivette a pálcát, és ment hazafelé. Harmadszor es talált egy féreglikat, belétette a pálcáját, rea a kalapját, és köszöntötte király uramnak:

- Mi újság a tanyán?

- Ellopták az aranyszőrű bárányt.

- Te, hazudsz - mondta a király -, mert a többit es ellopták volna!

Kivette a kalapját, és továbbindult Mátyás király palotájába, és ott a burkus király a leányával az asztalnál ültek. No, osztán bemenen, és köszönti a két királyt és a leányt es. De mán a bőrt odavitte volt Mátyás királynak a burkus király, és most várták, hogy hazud-é, mert ha hazudott volna, Mátyás király elvesztette volna a fele királyságát. Kérdi Mátyás király:

- Mi újság a tanyán?

- Nincs egyéb semmi, mint az aranszörű bárányt egy szép fekete báránnyal felcseréltem.

De volt-é Mátyás királynak öröme! De azt mondja:

- Hát hozd bé a bárányt!

De azt mondja a csobán:

- Ott középhelyt ül a két király közt.

- Bravó - mondta Mátyás király a csobánnak -, hogy nem hazudtál, má most néked adom a burkus királynak a fél országát, amit tölle elnyertem.

- No - mondja a burkus király -, én es odaadom a leányom, úgyes megkóstolták egymást.

És úgy lett a csobánból burkus király.

Pürkerec (Brassó megye)

Mátyás király kérdése

Az igazságos Mátyás király életiben kiment a kíséretével, a főurakkal a mezőre. És ráment egy szántóvető emberre, aki az ő katonája volt. Köszön a király:

- Tisztesség, öregem!

S feleli az ember:

- Köszönöm az asszonynak, felséges király.

S tovább kérdi a király:

- Mondd, öregem, messze van még a messze?

- Már bizony csak az ökröm szarváig, felséges királyom.

- Mondd, öregem, hány a harminckettőig?

- Már biza, felséges királyom, csak tizenkettő.

- Hány pénzért dolgozol?

- Ötért, felséges királyom.

- S mire használod az öt pénzt?

- Háromból élek, és kettőt a sárba vetek.

- Mondd, öregem, meg tudnád-e fejni a bakkecskéket?

- Meg én, felséges királyom.

- De addig, amíg az én képemet nem látod, senkinek a magyarázatokat el ne mondd!

Evvel a király elköszönt az embertől, s a kíséretével együtt egy tanyai épületbe szállottak be. Ott ebédeltek, és ebéd után a király egy órára vagy kettőre lepihent. Ezalatt az urak visszalopóztak az öreghez, és kérdezték az öreget:

- Mondd, öreg, mit jelentett az a szó, amikor a király köszönt neked: "Tisztesség, öregem", s te azt felelted reá: "Köszönöm az asszonynak"? Mit jelentett ez?

- Öt aranyért megmondom az uraknak.

Kivették az urak az öt aranyat, és odaadták az embernek. Most megmagyarázta az ember az uraknak, hogy ez a köszönés és felelet mit tartalmaz:

- Mikor a király köszönt: "Tisztesség, öregem", az azt jelentette, hogy tiszta ing volt rajtam. Én meg azt feleltem, hogy köszönöm az asszonynak, azért, mert az asszony mossa az ingemet.

- Helyesen felelt, öreg - mondják az urak.

Most kérdik tovább az urak:

- Mit jelentett az, mikor kérdezte a király, hogy messze van még a messze, és te azt felelted: "Már biza csak az ökröm szarváig, felséges királyom"?

- Ezt is megmondom az uraknak tíz aranyért.

Kiadják a tíz aranyat az urak, s akkor kezdi az ember a magyarázatot:

- Mikor azt kérdezte tőlem a király, hogy messze van még a messze, s én azt feleltem neki, hogy már bizony csak az ökröm szarváig, felséges királyom, ez azt jelenti, hogy már öreg vagyok, s nem látok előbb, csak az ökröm szarváig.

Összenéznek az urak. Azt mondják az öregnek:

- Helyesen beszélsz, öreg, ez is igaz. Na és most kérdezzük tovább, ezt mondd meg nekünk, hogy mit jelentett az, mikor kérdezte a király: "Hány a harminckettőig, öreg", te meg azt felelted: "Már bizony csak tizenkettő, felséges királyom!"

- Ezt is megmondom az uraknak húsz aranyért. Ennek pedig az a magyarázata, hogy amikor fiatal voltam, legényember, harminckét fogam volt, abból már idáig elvesztettem húszat, és jelenleg még van tizenkettő.

Erre is az urak összenéznek, s helyeslik az öreg beszédjét.

- Na, most még egy kérdésünk van hozzád. Azt mondd meg nekünk, mire ment ez a kérdés, mikor kérdezte a király tőled, hogy mire használod az öt pénzt, és te azt felelted reá, hogy háromból élek, kettőt meg a sárba vetek!

- Ezt is megmondom tíz aranyért.

Kifizették az urak a tíz aranypénzt, és akkor nekifog az öreg a magyarázatnak:

- Ez a magyarázat, kérem, arra megy, hogy van nékem két fiam, mind a kettőt taníttatom. Azt a pénzt soha többet nem látom, amit utánok a sárba dobok.

Az urak erre is összenéztek egymással, s helyeslik az öreg magyarázatját.

- Na most, öreg, még egy kérdésünk van hozzád, erre felelj nekünk! Mikor a király kérdezte tőled, hogy meg tudnád-e fejni a bakkecskéket, és azt mondtad a királynak: "Meg én, felséges királyom." De a király azt mondta neked, hogy senkinek a magyarázatot meg ne mondd, amíg az ő képjét meg nem látod.

S az öreg azt mondja az uraknak:

- Ezt is megmondom harminc aranyért.

Kiveszik az urak a harminc aranypénzt, és leolvassák az embernek. S akkor kezdi az öreg a magyarázatot, és mondja:

- Igen tisztelt uraim, ne érezzék sértve magokat, mert az urak azok a bakkecskék, akiket én most megfejtem!

És elővett egy aranypénzt az öreg, és mutatta az uraknak a király képét a pénzen:

- Lássák az urak, ez a magyarázata annak, hogy senkinek meg ne mondjam a király kérdéseit, amíg az ő képét meg nem látom.

A király úgyis tudta ezt, hogy az urak vissza fognak az emberhez menni, s kérdőre vonják ezekért a kérdésekért. Az urak lesütötték a fejüket, és szégyenkezve továbbmentek.

Így volt a Mátyás király története.

Magyaró (Maros-Torda megye)

Mátyás király udvari bolondja

Mátyás király egyszer munkától fáradtan kikönyökölt a kertbe nyíló ablakán. Egyszer csak azt látja, hogy udvari bolondja sietve megy.

- Hová-hová, fickó, ilyen sebbel-lobbal? - kiáltott le neki a király.

- Téged akarlak meglátogatni, komám.

- Hadd el, nem lehet az.

- Nem? És miért nem?

- Azért, mert bolondnak nem szabad ebbe a szobába jönni.

- Hát akkor te hogy jutottál be?

Ez a kérdés úgy meglepte Mátyást, hogy hevenyében nem tudott rá felelni, azért nem haragudott egy csöppet sem.

Tóth Béla

Gergely juhász kanala

A Gergely juhással történt, meghívta Mátyás király vacsorára. Aztán elment.

A király azt mondta, hogy mindenkinek adjanak kanalat, de a juhásznak ne adjanak. Hát a juhásznak elibe tették az ételt, kivágta a kenyér hajából a belét, megette a levest. Aztán azt mondta, hogy:

- Az az ember huncut, aki a kanalát nem eszi meg!

Mátyás király megjutalmazta, egy zsák aranyat adott neki. Aztán azt mondta neki, hogy: neki nem köll az arany, neki többet ér egy jó májusi eső, mint a zsák arany, mer - azt mondja - ennek a zsák aranynak csak magamba örvendezek, de a májusi esőnek az egész ország.

Ura (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye)

Ajándékba száz botütés

Élt egyszer a Murány-völgyön egy szegény juhász. A falutól távol tanyán lakott családjával. Csak néha-néha ment be a faluba. Be-betért a kocsmába is. Az emberek beszélgettek erről-arról, hogy nagy a szegénység, de Mátyás király majd rendet csinál az országban meg az urak közt, hogy ne sanyargassák a népet.

Egy juh éppen akkor ellett ikreket. No, gondolta a juhász, elviszem a két kis báránykát Mátyás királynak. Úgy is volt. Elindult Budára, nyakában a báránykákkal. A kapuban útját állja a strázsza.

- Hova, hova, öreg?

- A felséges királyhoz volna utam.

- Nem úgy van az! Hát aztán mit akarsz te a királytól?

- Ezt a két báránykát hozom ajándékba.

- No, jó, mehatsz, de csak akkor, ha megkapom a felét, amit a királytól kapsz.

A juhász megígérte. Ahogy megy beljebb, még volt két kapu. Azonmód úgy járt, mint az elsőnél. Megígérte, hogy megkapják a fele ajándékot.

No, aztán bekerült a királyhoz. Elibe tette a két báránykát. A király örült a kis állatoknak. Jólesett neki, hogy szeretik, még a szegények is kedveskednek neki. Kérdi az öreg juhászt, hogy mit kíván cserébe.

- Semmi mást, felséges királyom, csak száz botütést.

Elámul a király.

- Még hogy botoztassalak meg, mikor te nekem ajándékot adsz?!

- Ezt kívánom, uram, királyom.

Nem volt mit tenni, a király megparancsolta, hogy a juhász kapja meg az ajándékot. Igen ám, de akkor a juhász bevallotta, hogy az ajándékot ő odaígérte a strázsáknak. Úgyhogy az nem őt illeti. Így azután mind a három strázsát deresre húzták, és megkapták a maguk porcióját.

A király pedig amikor megtudta, hogy történt a dolog, a strázsákat elcsapatta, a juhásznak pedig adott egy tarisznya aranyat.

Mikolcsány (Gömör megye)

Mátyás király és a fiatal bíró

Mikor Mátyás királ az országba járt-kelt, egy faluba nagy röndetlenségöt látott. Kérdözte, hogy ki itt a bíró. Mondták, hogy:

- Az öreg bírónak a fiát választottuk mög bírónak.

- Hát mé nem az öregöt? - kérdözte Mátyás királ.

- Öregembör bírónak nem való - mondták az embörök.

Bemönt osztán a községházáhon. Hát itt fiatal, gálánt bíró van. Aszongya Mátyás kirá:

- Nem bírónak való ilyen fiatal embör, nem tudom, mög tud-e felelni a bíróságnak?

Aszongya a fiatal bíró: mögfelel ű mindönnek.

- No, ha mög tud felelni, mikor én visszagyüvök, akkor hozzon ide neköm a községházára harminc farkast, negyven okost, hatvan bolondot!

Itt osztán, mikor hazamönt a fiatal bíró, nagyon szomorú lött. Nem köllött neki se innivaló, se önnivaló. Az apja nem állhatta mán. Kérdözi tüle: mér olyan szomorú?

- Hát - aszongya -, azé vagyok szomorú, aszonta Mátyás királ, mikor itt vót, hogy mikorára visszagyün, akkorára vigyek föl a községházára harminc farkast, negyven okost mög hatvan bolondot; mer ha nem viszök, kidob a bíróságbul.

Aszongya az apja:

- Ó, fiam, azon is töröd a fejedet? Hiszen ez sömmi!

De azé az öreg nem mondta mög a fiának. Gondolta, hogy törje a fejit rajta, úgysis bíró akart lönni. De itt azé az öregembör csak összeszödött olyan harminc embört, aki éppen harmincéves, negyven olyan embört, aki éppen negyvenéves, hatvan olyan embört, aki éppen hatvanéves. Akkor mondta a fiának:

- Majd mögfelelök én!

Mikor ideér Mátyás királ, mögijedt a fiatal bíró, hogy minek gyün ez a sok embör. Talán ütöt akarik nézni, hogy mos kidobi a bíróságbul Mátyás királ? Pedig az apja rëndölte őket a községházához.

Mikor osztán odaértek, hogy mög köll felelni, Mátyás kérdözte:

- Itt van a harminc farkas, negyven okos mög a hatvan bolond?

A fiatal bíró elsápadt, sömmit se tudott felelni.

Akkor az öreg fölállt, és aszonta:

- Igönis itt van!

Mögmutatta Mátyás királnak a harminc fiatal embört: erőssek vótak, mind a farkas; a negyven okost, ezök is negyvenen vótak, negyvenesztendős vót mindegyik; mög a hatvan bolondot, ezök is hatvanan vótak, hatvanesztendős vót mindegyik.

- No, lássák! - mondta Mátyás királ. - Az öregnek csak több esze van, mint a fiatalnak.

Aszonta az öregnek:

- Mos te löszöl itt a bíró!

A fiát pedig csak elkergette, mert nem bírt mögfelelni. Kilükte a bíróságbul. Akkor mondta Mátyás királ:

- Látom, apád okosabb embör most is. A való bírónak, nem te!

Szaján (Vajdaság)

Mátyás király napszámba dolgozik

Amin Mátyás király városra vándorót, hát az egyik városba építettek egy nagy házat. Ű is beát napszámosnak. A pallér mikó fővette, aszonta neki, hogy:

- Te naplopó, ha nem dógozó, akkó mögbotozlak, osztán ekergetlek innét.

Mátyás királyt az álláscsinálókhn tötte, és a nehéz görgő landénát köllött neki cipei. Maj mögszakadt. A többiek csak keveset dógoztak, csak nevétték, oszt aszonták, hogy em még nem tudja, hogy hogy kó a napot lopni. Emut a hét, fizettek, ütet is kifizették. De a pallér gazembör vót, kevesebbet fizetött neki, a többit zsebre vágta. Mátyás király kevesóte a pézt, akkó a pallér aszonta, hogy:

- Ilyen naplopó, min te, még annyit se érdemősz.

Mátyás király két nap múva mögén ott vót az építésné, és emonta, hogy mit tapasztat. A pallér vátig bizonkodott, hogy mindönkit munkája szerin fizetött. Hiába, mer Mátyás király mögbüntette a pallért, de a dologkerülőket is.

Szeged (Csongrád megye)

Mi van legtöbb a világon?

Mátyás királynál vótak az urak, sok főúr vót a társaság közt, elkezdtek beszélgetni: mi van legtöbb a világon? Tanálgatták: ez van, az van! Beszólt az udvari bolond is, aszonta: ű tudja, mi van legtöbb a világon!

- Hát, mi van, bolond? - kérdőzik tüle -, ha mögmondod, tíz forintot kapsz, ha mög nem tudod mondani, botot kapsz! No, hát mi van a legtöbb a világon?

- Mi vóna más - mondja a bolond -, mint orvos.

- Az nem igaz! Hanem mönj be a szobádba, gondolkozzál, aztán mondd mög!

Bemönt a bolond a szobájába, alighogy beért, elvetötte magát, keservessen nyögött. Viszik Mátyás királynak a hírt, hogy:

- Möghal mán a bolond!

Mögijedt Mátyás király, és a főurak szalannak a szobájába, nézik, hát, csakugyan el van terülve. Nagyon sajnálták, mert sokat löhetőtt neki nevetni, mingyár komendáltak neki, ki mit tudott. Az egyik komendálta neki a vizes borogatást, a másik az érvágást, a harmadik a piócát, szóval

mindnyája komendált valamit. Mikó mindnyáját kívárta, hogy mit komendál, fölugrik, és a király elébe fordul, aszongya:

- Fölségös királyom! Kié a nyereség? Mer ha egy palotába ennyi doktor van, hát akkor mönnyi van az egész világon?!

Hódmezővásárhely (Csongrád megye)

Mátyás király a cinkotai kántorral a kocsmában

A cinkotai kántor a kocsmában ivogált, mikor Mátyás király bement, s a kántor mellé telepedett. Azt mondta a kántornak, hogy ő a Mátyás király íródeákja. Parancsolt is mindjárt tíz icce bort. A kocsmárosné akart is, nem is hozni, gondba esett, hogy a fiatal deák ki bírja-e fizetni, mert a deákoknak nem szokott pénzők lenni. Azt mondta Mátyás király:

- Csak hozzon, van sárga csikó.

Alig hozta be a kocsmárosné a bort, odavetődött két szál cigány. Ittak mindnyájan, jókedvük lett, Mátyás király elhúzta a szép kocsmárosnét táncolni. Tánc közben megmondta a kocsmárosnénak, hogy ha majd fizetni kell, azt mondja, hogy elveszett a sárga csikó (= arany), de ezt csak képlag mondja. A tánc után csakugyan, mikor fizetni akar Mátyás király íródeákja, keresi a sárga csikót, nincs sehol, azt mondja: tánc közben elvesztette. Hozzáfognak keresni, mindenki kereste, a kántor négykézláb is, nem találták sehol.

A kocsmárosné azt mondta, hogy itt marad az íródeák zálogban, de a kántor - szerette a kocsmárosnét, féltette, azt mondta, hogy ő nem hagyja a deákot, hazamegy pénzért, kiváltja. A cigányok, mikor fizetésről volt szó, kereket oldtak, s mikor a kántor ment hazafelé, akkor már a földön feküdtek, be voltak rúgva, s a kántor felbukott bennök a nagy setétségben. Mikor a kántor nagy nehezen feltápászkodott, végighúzott a botjával a két cigányon, hogy a cigányok elkezdtek jajgatni s kijózanodni. A kántornak otthon pénze nem volt, az apja mentéjét zálogosította el, úgy fizette ki a szép kocsmárosnét: öt húszast kellett fizetni.

Mátyás király látta a kántor jószívűségét, azt mondta neki: jöjjön fel Budára Mátyás király palotájába a feleségével; őt szereti Mátyás király legjobban, ő az íródeákja. A kántor azután nemsokára készült Budára, mondta a feleségének, hogy ő is jöjjön fel Budára, mert Mátyás király íródeákja azt mondta, hogy őt is felvigye. A kántorné szidta a kántort, hogy nem volt elég, hogy

azért az íródeákért az apja mentéjét elzálogosította, most meg azt a pár krajcárt, amit azóta szerzett, akarja elkölteni! De a kántor nem engedett, a kántornénak is fel kellett menni Mátyás király íródeákjához Budára.

- Nagy ember az - mondta a kántor -, őt szereti Mátyás király legjobban.

Felmentek azután Budára Mátyás király palotájába, a katona már várta őket, bevezette Mátyás király szobájába. Mátyás király a kántor apja mentéjét vette magára, amelyiket elzálogosított; a kántor és a kántorné csak néztek: hogy került a mente Budára? A katona azután egy másik szobába vezette őket, itt már Mátyás királyon a király mentéje volt: tele arannyal, drágagyöngyökkel. Mátyás király ott ült a trónusán, a bárók meg a hercegek ott álltak körülötte.

Akkor már tudta a kántorné is, hogy Mátyás királyhoz jöttek. Mátyás király akkor felállt, elmondta az uraknak, hogy ez a jószívű ember még az apja mentéjét is elzálogosította, csak hogy őt kiváltsa, s az ő drága mentéjét akasztotta a kántor nyakába, és azt mondta a kántornak, hogy kérjen, amit akar. A felesége egyre súgta, hogy aranyat, gyöngyöt kérjen, de a kántor csak azt kérte, hogy Cinkotán kétszer akkora legyen az icce, mint máshol! Mátyás király meg is adta még azt is, hogy a kántor, mert olyan jószívű volt, ingyen ihat, azután megvendégelte, s útnak bocsájtotta őket. A kántorné, mikor kijöttek is duruzsolt, hogy miért nem kért a kántor aranyat, ezüstöt! Csak mikor kikutatta a mentét, hallgatott el, mert tele volt minden zsebje arannyal.

Gyopárosi szőlők (Vajdaság)

Mátyás király lustái

Mátyásról regélik, hogy három leglustább embert összeszedve az országból, azokat tartá egy házban, és azoknak egyéb dolguk nem volt, mint naphosszant semmit sem csinálni. Mai világban ilyen embert többet kapna Mátyás király háromnál, akkor csak három volt.

Egyszer tűz ütött ki abban a házban, ahol a három lusta lakott; mikor már a fejük felett égett a ház, az egyik megszólal:

- Talán még el is kellene innen menni?

A másik idő vártatva azt feleli rá:

- Ha kellünk a királynak, majdcsak elvitet bennünket innen.

A harmadik végre így szól:

- Ugyan, hogy nem restelltek beszélni?

És mind a három odaégett.

Innen maradt az a közmondás, miszerint valami különös rest emberre azt szokás mondani:

"Ez is egy a Mátyás király lustái közül."

Jókai Mór

Eccör vót Budán kutyavásár!

Mátyás királ emönt országúni. Egy helön látta, hogy az egyik embör két, a másik mög nyóc ökrön szánt. Odamönt a nyócökröshön, oszt kérdözte tüle:

- Minek nem adsz a kétökrösnek még két ökröt, hogy szántana a is legalább négy ökrön?

Aszondi a nyócökrös pógár:

- Szörözzön a kutya, oszt majd lösz nekije is!

Mátyás egyet gondút. Odamönt a kétökröshön, oszt azt mondta nekije:

- Add el a két ökrödet, az árán vögyél kutyát, oszt hajtsd fő hozzám Budára!

A kétökrös úgy tövött. Eladta két ökrét, az árán kutyát vövött, oszt főhajtotta Budára Mátyás királhon. Mátyás királ a kutyáér annyi pénzt adott nekije, hogy nyóc ökröt vövött rajt. Mögtudta ezt a nyócökrös pógár. Ű is eladta nyóc ökrét, kutyát vövött, oszt főhajtotta Budára. Mikor Mátyás elibe ért, oszt elmondta, mibül jár, Mátyás csak annyit mondott nekije:

- Barátom, hazavihetöd a kutyáidat! Én nem vöszöm mög üket, mer csak eccör vót Budán kutyavásár!

Csányoszró (Baranya megye)

Mátyás király

Mátyás király eccer vándorútja közben - tikkasztó hőség vót, s megszemjázott szörnyen. S amin ment, egy daráló vízimalomhoz ért. A mónárlegéntől egy pohár friss vizet kért. Jön is már a mónár egy pohár friss vízzel. Kerék malomkövet megemelt fél kézzel. S mihha tálca vóna, azon nyujtotta fel a vizet Mátyásnak a lóra.

Elállott a szeme-szája a királynak.

- Jé, mónár! Hogy hívnak?
- Hát, Kinizsi Pálnak.
- Nem jobb lenne neked, ha katona lennél?
- Hát biza, uram, sohase vót nagyobb vágyam ennél!

Így lett Kinizsi Pál a Mátyás katonája. Nagy vitéz lett belőle. Vezérség szállt rája, s a Kenyérmezőn eccer egy roppant török hadat úgy elpáholt, hogy hazáig szaladt. S a győztes csatára nagy dáridót csapott.

A két kemén markába két törököt kapott, s a harmadikot felvette a fogával, s a kállai kettőst így járta negyedmagával.

Andrásfalva (Bukovina)

Gond nélkül élünk

Eccer vót, hol nem vót, Kolozsváron vót, amikor Mátyás király lóháton szokott járni, mer ő lovag vót. Vót neki egy öreg fejer lova, s hát ment, s meglátott egy márványtáblát egy nagy épületen. Hát, ki vót arra írva, hogy gond nélkül élünk. Úgy felharagudt a király.

- Hát, én király vagyok, s én mennyi gondokkal élek, s ezek gond nélkül élnek!

Bévágtatott az udvarra, hát kik vadnak ott? Ezek a ferencrendi szerzetes papok.

- Tü gond nélkül éltek?

- Igen, felség.

- Há, akkor hónap reggel gyertek el! Egy közölleték három kérdésre ha meg nem felel, akkor a fejeteket karóba húzatom!

Há, imá kezdtek gondolkozni a papok, busulni, hogy a király mit mondott nekik. Eccer egy cigánlegén vót az udvarukba, amelyik szokott nekik sepregetni s tüzet tenni. Észrevette, hogy a papok mennyire busulnak.

- Szerzetes urak, métt busulnak? - kérdi a cigánlegén.

- Hát, ne es kérdezd, úgyse tudsz segíteni rajta.

- Dehogynem, hátha megoldjuk a dolgot.

- Ne, mit mondott a király!

- Hát, akkor adjanak nekem egy leverendát, s azt a kicsi szürke lovacskát felnyergeljük, s elmenyek én, megfelelek a három kérdésre.

Hát, a papok nagyon örültek, hogy akadott, aki elmenyen, s felel a királynak.

Oda es ért. Az udvari bolondja csoszogott hátra a színy alá, ő az ablakon ki vót könyökölve, me korán fel szokott kelni. Köszönt illedelmesen neki, szépen köszönt, s fogadta.

- Na, szerzetes ur, eljött?

- Eljöttem, felséges királyom.

Hát, akkor le es jött a grádicson, s megkérdezte, hogy:

- Meg tudja-e szerzetes ur mondani, hogy hol a világ közepe?

Ez a cigánlegén, mivelhogy papnak vót ötözve, leverenda rajta, mutatott a ló lába elejibe le.

- Itt van, ne! Ha nem hiszi, mérje körül!

Gondolkozik a király.

- Hát akkor, szerzetes ur, mondja meg, hogy hát hán csillag van az égen?

- Hát, felséges királyom, annyi csillag van az égen, ahán szőrszál van ezen a kis szürke lónn, s ha nem hiszi, számolja meg!

Ez es elég vót a királynak. Hát a harmadik kérdés.

- Hát, mondja meg, szerzetes ur, hogy mit gondolok én?

- Hát, őfelsége azt gondolja, hogy pap vagyok, pedig én egy cigánlegén vagyok - azt mondja.

Hát akkor a királynak nem vót mit mondjon.

- Hát, szerzetes ur, elmehet, megfelelt a három kérdésre.

Így megmentődtek a papok a nagy gondtól.

Andrásfalva (Bukovina)

Mátyás és az oroslán legendája

Hunyadi Mátyás egyszer a nánai várban vendégeskedett Kompolti Kázmérnál. A Mátra erdeiben tartott vadászat után nagy lakomát tartottak, melyen megjelentek a környékbeli várurak is. Orbán a vár hadnagya ezt kihasználva, titkon meglátogatta a siroki várnagy feleségét, Magdolna asszonyt. A légyottot leleplezték az örök, s Orbánnak ló és fegyver nélkül menekülnie kellett. Útközben találkozott egy taljással, aki oroslánjával és kőfaragó tudományával várról-várra járta

az országot. Hazaérve Orbán azt hazudta, az oroszlán megtámadta és megette a lovát. Amikor a talján is megérkezik, Kompolti halálra ítéli az oroszlánt. Mátyás bolondja, Mulykó, azonban látja az oroszlán beesett horpaszát, s leleplezi Orbán hazugságát. Próbaképpen megetetnek a fenevaddal egy ökröt, s így bebizonyosodik, hogy a lovat aligha ő ette meg. Így módon az oroszlán szája „igazat szólott”. Az igazságtalan ítélet miatt Mátyás úgy rendelkezik, hogy egy év múlva Kompolti eszközölje ki az igazságot egy másik oroszlán szájából. A problémát Kompoltiné Iona asszony oldja meg, aki a taljással oroszlános vízköpőt faragtat márványból. Esztendő múltával a vadászat utáni vacsorán Mátyás serlegébe bor folyik a márványoroszlán szájából. Így teljesült a király óhaja, hiszen a régi mondás szerint „In vino veritas” vagyis Borban az igazság. Ezen naptól fogvást a nagy király parancsára egyedül az országban Nánán kell úgy mondani, hogy In Leo veritas azaz Oroszlánban az igazság.

Mátyás király és a bacsó

Egyszer Mátyás király felöltözött vándordiaknak. Elindult, hogy széjjelnezzzen a pusztában, lássa, hogy élnek a pásztornépek. Egy tanya közelében ráesteledett. Nagyon elfáradt a járkálásban, cudarul meg is éhezett. Gondolta, bekopogtat a tanyába, szállást kér éjszakára. Erősen remélte, hogy valami ennivalóval is megkínálják.

A tanyában egy juhos gazda, egy bacsó élt a feleségével meg két bojtárjával. Éppen vacsorához készülődtek. Mátyás illendően köszönt:

- Jó estét, bacsó gazda! Rám sötétedett, el is fáradtam, meg is éheztem. Adnál-e szállást éjszakára, meg valami ennivalót?

- Hozott isten, öcsém! Gyere, ülj az asztal mellé! Szereted a birkahúst?

- Szeretem, szeretem, nagyon is szeretem! - örvendezett Mátyás, és az asztal mellé telepedett.

A bacsóné, egy nagy tálban, az asztalra tette a jó birkapaprikást.

- Vegyél fiam - biztatta a bacsó -, te vagy a vendég!

Mátyás elfelejtette, hogy nem odahaza van. Meglátott egy szép nagy darab húst a gazda előtt, átnyúlt a villájával a tál felett, s kiemelte. A bacsó az ólomnyelű villájával akkorát sózott a kezére, hogy a királynak szikrát hányt a szeme.

- Magad elől vegyél komám, nem tudod mi a becsület? Mindenki maga elől vegyen a tálból!

Mátyás nem szólt semmit, de igen rosszul esett neki a dolog. Megvacsoráztak, aztán sokáig beszélgettek. Tudakolta a király, hogy s mint megy errefelé az élet. Aztán helyet igazítottak neki az egyik sarokban, hogy aludja ki magát.

Mátyás sokáig nem tudott elaludni, gondolkodott azon, amit hallott, látott. Csudára tetszett neki, hogy a bacsó hogy tart rendet a maga portáján. Eszébe jutott, hogy Budán a nagyurak, hogy vájkálnak egymás előtt a tálban. Elkelve azoknak is egy kis eligazítás.

Reggelre Mátyás jól kipihente magát, megreggeliztek, de Mátyás már nem nyúlkaft más elé az ételben.

Mikor indulni akart, elővette a pénzét.

- Mennyivel tartozom gazduram? - kérdezte a bacsótól.

- Tedd csak el fiam azt a pénzt! Jobban kell az egy deáknak, mint nekem. Isten áldjon, járj szerencsével!

Harmadnapra pecsétetes levelet hozott egy futár, hogy a bacsó ekkor s ekkor jelenjen meg a király előtt. Megijedt a bacsó, nem tudta elképzelni, mi dolga lehet vele a királynak. Mit volt mit tenni?

A parancs, az parancs. Összeszedelőzködött nagy búsán, s felment Budára.

Amikor bevezették a palotába, s meglátta a királyt, mindjárt megismerte: Ez volt a nagyorrú diák, akinek a kezére ütött. Lekapta a kucsáját, s térdre borult Mátyás előtt:

- Felséges királyom, irgalom fejemnek! - esedezett.

- Kelj fel bacsó, s ne félj semmitől! Te nekem szállást adtál, megvendégeltél, s tisztességre tanítottál. Nem fogadtál el semmit ezek fejében. Meg akarlak jutalmazni, de előbb, adj egy leckét az uraknak is a becsületből. Tégy úgy, ahogy otthon tettél velem!

Mátyás király levágatott három, szép, kövér birkát, s a bacsó jó paprikásan megkésztette.

Leültek egy nagy asztalhoz ebédelni. Középen Mátyás, mellette a bacsó, és körben az urak.

Mikor a szolgák behozták a tálakat, s letették az asztalra, az urak összevissza nyúlkaftak egymás előtt az ételbe.

Amikor az egyik úr a bacsó elől kiemelt egy jókora darab húst, az nem sokat teketóriázott, nagyot vágott az úr kezére az ólmos nyelvű villájával.

Az úr lélegzete elállt:

Nahát, még ilyet! Hogy egy bacsó rávág az ő kezére? Kikapta a kardját a hüvelyéből, hogy abban a helyben miszklikbe vagdalja a bacsót.

- Állj! Nem addig van az! - kiáltott Mátyás király. - Engem is ez a derék ember tanított meg az emberségre. Illó, hogy ti is megtanuljátok: ha közös tálból esztek valakivel, mindenki csak maga elől vegyen az ételből!

Bosszankodtak az urak, hogy egy semmi bacsó így megszegyénítette őket.

Mátyás király bőségesen megjutalmazta a juhos gazdát, aranyos hintón ment haza a pusztára, társzekér vitte utána az aranyat.

Mióta csizmadia a csizmamester?

Azelőtt a csizmadiát nem csizmadiának, hanem csizmamesternek mondták, csak Mátyás király óta nevezik így.

Mátyás királyról csakhamar elterjedt a hír, hogyha valaki ajándékot visz neki, az ajándéknál sokkal többet érőt ad neki. Gondolt egyet a csizmamester, elvitt egy pár csizmát ajándékba Mátyás királynak, hogy majd Mátyás király jól megajándékozza.

Mátyás király meghallotta, hogy mily számítással küldte a csizmamester a pár csizmát, szolgájával a csizmát telerakatta piszokkal, s így küldte vissza a csizmamesternek, hogy ez a csizma díja, azóta hívják a csizmamestert csizmadiának: csizma díja, csizmadia.

Szeged (Csongrád megye)

Mátyás király és a mutatványos

Mutatványos mutogatta Mátyás királynak, mit tud: kulcslukon egy szakajtó borsót áthajigált anélkül, hogy csak egyszer is megütötte volna a kulcsluk oldalát. Mikor vége volt a mutatványnak, majdnem a földre hajította meg magát, gondolván, most nagy ajándékot kap Mátyás királytól. Azt mondja Mátyás király:

- Ha maga minden hajigáláskor ennyi borst elhajigál, sok borsra van szüksége, ugye?

- Sokra, felséges uram! - mondta a mutatványos.

- Adjatok neki tíz zsák borsot - parancsolta Mátyás király a szolgáinak -, hadd legyen mit elhajigálni!

Szeged (Csongrád megye)

Mátyás király Gömörben

Egyszer Mátyás király Gömörben vendégeskedett. A helybéli nemesekkel mulatozott, vacsorázott. Itták a jó gömöri borokat. Emelgették az ékes-fényes aranykupákat. Eltették a királyt, ittak az ország boldogulására, ittak egymás egészségére. Áldották a hegyet, amelyik ilyen felséges levet eresztett. Csak egyről feledkeztek meg, a szegény emberről, aki a jó bort megtermelte.

Megszólalt Mátyás király:

- Jó uraim, valakiről nem feledkeztünk meg a nagy áldomásban?

Törték a fejüket az urak, de semmi nem jutott eszükbe, amit, vagy akit éltetniük kellene.

- Hát a szegény szőlőmunkást nem áldjuk, akinek a jó bort köszönhetjük? - kérdezte a király. - Arra nem gondolunk, aki a szőlőt megkapálta?

Összenéztek az urak. Az egyik megszólalt:

- Semmi az! Ahhoz nem kell ész.

- No, ha semmi, akkor holnap reggel kimegyünk valamennyien a hegyre kapálni! - mondta a király kemény hangon. Az urak nem mertek ellenkezni.

Másnap reggel Mátyás kivitte az urakat a szőlőbe, a hegyre. A parasztok éppen reggeliztek a fák alatt. Vöröshagyma, kenyér és szalonna volt az eledelük.

- Pfuj! De nagy szaggal vannak - fintorgott az egyik úr. Mátyás király úgy tett, mintha nem hallotta volna, de nem eresztette el a füle mellett.

Az urak elvették a munkások kapáit, s felkaptattak a meredek hegyoldalban. Mátyás úgy rendelkezett, hogy felülről lefelé kapáljanak. Természetesen ő is beállt a sorba.

A nagypotrohos urak majd orra buktak a meredek lejtőkön, csorgott róluk a verejték. Kiguvadt a szemük a nagy igyekezetben. A király nem irgalmazott, délig hajtotta őket megállás nélkül.

Délben végre letelepedhettek ők is egy kicsit az árnyékba.

Meg is éheztek, meg is szomjaztak rettenetesen. Ki-ki elővette a tarisznyáját, amibe otthon a szolgák isten tudja miféle finomságokat csomagoltak. Mátyás király nem hagyta, hogy az urak a hazai sültekből, főttékből falatozzanak. Hagymát, kenyeret, szalonnát adott nekik. Amilyen éhesek voltak, még az is nagyon jólesett. Vízet ittak rá, s aztán újra kapálniuk kellett. Úgy

éreztek, soha nem jön el az este, hogy végre hazamehessenek. Ölte őket a szomjúság is, mert a vöröshagyma meg a szalonna kívánja a vizet.

Na, valahogy csak eljött az este. A fáradt, izzadt urak alig bírtak hazavánszorogni.

- Semmi-e a kapálás? - kérdezte Mátyás király a tegnapi urat.

- Ó, uram, sose gondoltam volna, hogy ennyire nehéz munka ez, de ők bizonyára megszokták.

Mátyás keserűen elmosolyodott. Kutyából nem lesz szalonna. Az urak soha nem fogják megérteni a szegények életét.

Azok pedig fogadkoztak, hogy ezután gondolni fognak a föld népére is. Addig legalábbis gondoltak, míg Mátyás volt a király, de aztán hamarosan elfelejtették a gömöri leckét.

A tök és az ökör

Mátyás király idejében éldegélt egy szegény ember. Volt két sovány tehénkéje, azokkal dolgozta a földecskáját. Egyszer a szegényember földjén termett egy hatalmas disznótök. Gyönyörű szép sárga héja volt. Súlyra megvolt egymászás.

Hát, hogy ennyire különösen nagy tök termett a szegény ember földjén, elhatározta, elviszi ajándékba Mátyás királynak.

Mátyás király örült az ajándéknak. Az ajándékozót mindjárt meg is jutalmazta egy marék pénzzel. A szegény ember vett két szép ökröt rajta, s boldogan hazavitte.

Meglátta a gazdag szomszédja, hogy a szegényember két szép ökrrel szánt, s a teheneit otthon pihenteti, mindjárt megkérdezte:

- Mondja szomszéd? Miből vette kend ezt a két szép ökröt?

- Hát, nem a Csák Mátétól loptam az árát! - felelte a szegény ember, s elbeszélte, miként ajándékozta meg Mátyás királyt a tökkel. Tőle kapta az ökrök árát.

Gondolta magában a gazdag ember:

- Hej, ha ez a szegény szomszéd azért az egy tökéért ekkora ajándékot kapott, mekkora ajándékot kapok én, ha elviszem neki a két, szép címeres ökrömet?!

Egyszer csak beállított a királyhoz, hogy ő ajándékot hozott, elhozta a legszebb ökreit.

Mátyás király átlátott a szitán, de nem mutatta. Megmustrálta az ökröket, s azt mondta:

- Igen szép állatok. Ilyen szépet még nem is láttam. - Akkor a király megmutatta a gazdagnak az óriás tököt, s azt kérdezte:

- Hát ilyent kend látott-e? Ekkora, csuda disznótököt?
 - Nem, soha nem láttam - felelte a gazdag ember.
 - No, ha nem látott, akkor legyen a kendé! - mondta Mátyás király, s elbocsájtotta a leforrázott kapzsit.
-

Szamár a csillagász és csillagász a számár

Mikor Mátyás király kiindult a kíséretével, megkérdezte a csillagászt, hogy:

- Lesz-é eső?

A csillagász feltolta a szemüvegét, és mondta:

- Felséges királyom! Nem lesz eső, mer nagyon szép idő van, indulhatunk!

Mikor mentek, a juhásznak a számára megszólalt, háromszor a szavát hallatta. Mátyás király odahívatta a juhászt, hogy mi ennek a jelentősége. Aszongya a juhász:

- Felséges királyom! Szamaram valahányszor a szavát hallatja, bőven hull az esőnek harmatja!

Akkor is megkérdezte a csillagászt, akkor is asz mondta:

- Szép idő lesz.

A juhász csak mondta:

- Felséges királyom, ne indulj el, mer nagy eső lesz!

De a csillagász csak asz mondta, hogy nem lesz. Nem haladtak egy félórányira, mikor nagy zivatar és nagy eső lett, még a csillagásznak a pápaszemiről is csurgott a víz.

Akkor mondta Mátyás király:

- Szamár a csillagász és csillagász a számár.

Mezőtúr (Jász-Nagykun-Szolnok megye)

Források, további mesék és legendák:

- Magyar Elektronikus Könyvtár: *Mesék és mondák Mátyás királyról*. A szöveget válogatta és az utószót írta Kríza Ildikó. Link: <http://mek.oszk.hu/06500/06599/06599.htm>
- Kiszánavár.hu: <http://www.kisnavor.hu/new/hu/legendak/4-matyas-kiraly-es-az-orozlan-legendaja>
- Meséld.hu: <https://meseld.hu/magyar-mesek/matyas-kiraly-mesek-mondak/>